

היום נלמד בעזרת ה':

יומא דף פ

תניא רבי אומר: כל השיעורים של אוכלים הם ב'כזית', חוץ מהשיעור של טומאת אוכלים שהתורה שינתה במשמעותם (= כתבה בהם לשון שונה משאר המקומות, ויבואר מיד) ולכן שינו חכמים את שיעורם (= ששיעור אוכלין לטמא אחרים הוא ב'כביצה'). **וראיה לדבר** - כלומר ראיה לכך שמכיון ששינתה התורה במשמען לכן שינו חכמים את שיעורן - **יוה"כ**, כלומר שלגבי יוה"כ נאמר "כִּי כָּל הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר לֹא תֵעָנֶה בְּעֶצְמָם הַיּוֹם הַזֶּה וְנִכְרְתָה מֵעַמִּיהָ" ולא נאמר "אשר תאכל", ומכך שהתורה שינתה במשמעו לכן שינו חכמים את שיעורו ואמרו ששיעור אכילה ביוה"כ להתחייב בכרת הוא ב'ככותבת' ולא ב'כזית'.

ומאי ראיה לדבר יוה"כ? כלומר הרי גם לעניין יוה"כ וגם לעניין טומאת אוכלין התורה שינתה במשמעותם ולכן חכמים שינו את שיעורם, וא"כ מה שייך לומר שיוה"כ הוא ראיה לטומאת אוכלין? מה יש ביוה"כ יותר מטומאת אוכלין שהוא מובא כראיה?

תירוץ: לגבי טומאת אוכלין נאמר "מִכָּל הָאֹכֵל אֲשֶׁר יֹאכֵל", והיה מקום לומר שאין כאן שינוי משמעות, שהרי כך דרך התורה לכתוב, וכפי שנאמר לגבי משקה "וְכָל מִשְׁקֵה אֲשֶׁר יִשְׁתֶּה", לכן הבאנו את יוה"כ כראיה ששם בוודאי התורה שינתה את משמעותו ושינו חכמים את שיעורו, וא"כ כיון שמצאנו שחכמים שינו את שיעור טומאת אוכלין הרי שזה בוודאי משום שהתורה שינתה את משמעותם, והיכן התורה שינתה את משמעותם? מכך שנכתב "מִכָּל הָאֹכֵל אֲשֶׁר יֹאכֵל" (= היה אפשר לכתוב רק "מִכָּל הָאֹכֵל").

לאחר שלמדנו ששינתה התורה במשמעות טומאת אוכלין ושינו חכמים את שיעורן, הגמרא מבררת מהיכן לומדים שהשיעור הוא 'כביצה' דווקא:

אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר: מכך שנאמר "מִכָּל הָאֹכֵל אֲשֶׁר יֹאכֵל", כלומר שהשיעור הוא באוכל שיוצא מדבר שהוא גם אוכל, וזוהי ביצת תרנגולת שגם היא וגם התרנגולת נאכלות.

(המשך בדף הבא ↓)

הגמרא מקשה שאפשר לומר שמדובר באוכל אחר ולא דווקא ביצת תרנגולת, ומתרת:

- לא יתכן שמדובר בגדי (= הוא ואמו נאכלים), שהרי כל עוד הם לא נשחטו אין הם מקבלים טומאה (= בעל חי לא מקבל טומאה בחייו) ואינם נחשבים ל"אוכל" (לעומת זאת ביצה נחשבת ל"אוכל" מיד כשנוצרה).
- לא יתכן שמדובר בבן פקועה (= שנמצא בתוך בהמה שנשחטה) למרות שמותר לאוכלו ללא שחיטה והוא נחשב ל"אוכל" ללא שחיטה, שהרי אסור לאוכלו לפני שקורעים אותו ומוציאים את דמו האסור באכילה, וא"כ הוא עדיין לא נחשב ל"אוכל".
- לא יתכן שמדובר בעוף הנקרא 'בר יוכני' שהוא גדול מאוד (= במס' בכורות נאמר שפעם אחת נפלה הביצה שלו וטיבעה שישים ערים), לפי ש'תפסת מרובה לא תפסת, תפסת מועט תפסת'.

אולי מדובר בביצת 'ציפורתא' שהיא קטנה מאוד? רבי אבהו אמר: נאמר "מְכַל הָאֶבֶל אֲשֶׁר יֶאֱכַל" = אוכל שאתה יכול לאוכלו בבת אחת, ושיעור חכמים שאין בית הבליעה מחזיק יותר מביצת תרנגולת, ולכן השיעור הוא ב'כביצה'.

א"ר אלעזר: האוכל חֶלֶב בזמן הזה (= שאי אפשר להביא קרבן חטאת) צריך לכתוב בפנקסו את השיעור שאכל, שמא כשיבנה בית המקדש יבוא בית דין אחר וירבה בשיעורין.

הגמרא מבררת מה הכוונה "ירבה בשיעורין": אם תאמר שהכוונה שהוא אכל פחות מ'כזית', ועליו לכתוב זאת בפנקסו שמא יבנה בית המקדש בימיו, ויבואו בי"ד ויחדשו הלכה שחייבים קרבן על 'כזית' קטן, זה אי אפשר לומר, שהרי רק 'השב מידיעתו' חייב להביא קרבן על שגגתו, כלומר שהוא חייב בקרבן רק במקרה שהוא אכל חלב בגלל שהוא לא ידע שזה חלב ואם הוא היה יודע הוא לא היה אוכל, אבל במקרה שלנו גם אם הוא יודע שזה חלב הוא היה אוכל, שהרי הוא יודע שהאיסור (מן התורה) לאוכל חלב הוא רק בגודל של 'כזית' רגיל ולא פחות מכך.

אלא הכוונה שהאוכל חֶלֶב בגודל של 'כזית' בינוני לא יכתוב בפנקסו 'אני חייב להביא קרבן חטאת', אלא יכתוב 'אכלתי כזית בינוני', שמא יבואו בי"ד ויחדשו שמשערים ב'כזית' גדול וא"כ הוא פטור מקרבן, ונמצא שהוא מביא חולין לעזרה.

(המשך בדף הבא ↓)

קושיא: ולפי מה שסברנו בהתחלה (= שהכוונה שהוא אכל פחות מ'כזית' וכו') א"כ מה הכוונה 'שמא ירבה בשיעורין', והרי אמרנו להיפך - שבי"ד יקטינו את השיעורים? תירוץ: הכוונה שמא בי"ד יורו לו להביא הרבה קרבנות מחמת שהם יחדשו שחייבים קרבן אפילו על 'כזית' קטן.

א"ר יוחנן: שיעורים ועונשים הם הלכה למשה מסיני. קושיא: העונשים כתובים במפורש בתורה, ואינם הלכה למשה מסיני. תירוץ: השיעורים של האיסורים שעל ידם הוא נענש, הם הלכה למשה מסיני (כלומר באיזה שיעור יש עונש).

כל שאילו יסלקנו... ויראה מלא לוגמיו: יעביר את המשקה לצד אחד של פיו, ובמבט פרופיל יראה כאילו פיו מלא במשקה.

מיתיבי כמה ישתה: בברייתא מובא שבית הלל אומרים 'מלא לוגמיו' ולכאורה הכוונה למלא לוגמיו ממש. שהרי אי אפשר להסביר את כוונתם 'לכמלא לוגמיו' (דהיינו כל שיסלקנו לצד אחד), כי זו כבר דעתו של רבי אליעזר בברייתא?

מלא לוגמיו דחוק: לכולי עלמא 'מלא לוגמיו' הכוונה 'שיסלקנו לצד אחד', אלא שרבי אליעזר סובר שיראה כמלא לוגמיו דחוק, ובית הלל סוברים שיראה כמלא לוגמיו בריוח.

מקולי בית שמאי: לפי הביאור הנ"ל של הברייתא, נמצא שבית הלל מחמירים יותר מבית שמאי. כי לשיטתם כבר בשתיית כמלוא לוגמיו חייב ואילו לבית שמאי רק ברביעית. (ומדוע לא נשנתה מחלוקת זו במסכת עדיות עם שאר המחלוקות שבהם בית שמאי לקולא ובית הלל לחומרא)?

הגמרא מתרצת שהשאלה שנשאלה בברייתא היתה לגבי עוג מלך הבשן הענק, שכמלוא לוגמיו שלו גדול הרבה יותר מרביעית.

א"ל אביי קים להו לרבנן: רבנן יודעים שלגבי אכילה ככותבת מיישבת דעתם של כל בני האדם, אבל לגבי שתיה מתיישבת דעתו של כל אחד לפי מלוא לוגמיו שלו.

כזית בכדי אכילת פרס: כל האיסורים ששיעור אכילתם בכזית – דווקא כשאכל את האיסור בשיעור זמן של 'אכילת פרס' = דהיינו חצי ככר של ערוב שהוא מזון ב' סעודות, וכלומר בשיעור זמן של סעודה אחת מתוך הככר (=ד' ביצים).

רבא מקשה היאך יתכן שגם ככותבת שהיא שיעור גדול יותר מכזית - שיעור אכילתה יהיה באכילת פרס כמו כזית?

(המשך בדף הבא ↓)

חצי פרס בכדי אכילת פרס: האוכל מאכלים טמאים בשיעור 'חצי פרס' נפסל גופו ב'טומאת הגויה' מלאכול בתרומה, ודוקא כשאכלם בשיעור זמן של 'אכילת פרס'. והרי חצי פרס = ב' ביצים, וזהו שיעור גדול הרבה יותר מככותבת, והיאך יתכן שלשניהם יהיה שיעור זמן אכילה שווה?

והכתיב: 'אל תשקצו את נפשותיכם בכל השרץ.. ולא תטמאו בהם'. פסוק זה נאמר בענין מאכלות אסורות. לא יתכן לומר שסופו מדבר על איסור טומאה לישראל, שהרי רק הכהנים אסורים להיטמא. אלא פסוק זה מלמד על אכילת מאכלים טמאים שמטמאים את הגוף לענין אכילת תרומה. נמצא שמטמאים מדאורייתא לכאורה.